

Beleidsplan 'Taal in het voortgezet onderwijs Amsterdam' *2010 tot 2014... in een opwaartse lijn....*

Een succesvolle schoolloopbaan is niet mogelijk zonder voldoende kennis van en vaardigheid in het gebruik van taal op alle niveaus. Deze notitie is vooral bedoeld om daadwerkelijk bij te dragen aan de verbetering van het Nederlands van alle Amsterdamse leerlingen.

1. Inleiding

Taal is binnen iedere schoolloopbaan van cruciaal belang. Of het nu de leerling in de basisberoepsgerichte leerweg of de gymnasiast betreft; zonder voldoende beheersing van het Nederlands struikelt een leerling vroeg of laat tijdens de (school)carrière. Het OSVO, vereniging van schoolbesturen in het VO en MBO, heeft taal daarom tot één van haar speerpunten van beleid gemaakt¹. De stuurgroep taalbeleid VO, vanuit het OSVO in het leven geroepen, wil met haar meerjaren taalbeleid de resultaten voor (basisvaardigheden)taal verbeteren en verankeren voor de lange termijn.

Binnen de Amsterdamse gemeentepolitiek heeft het verbeteren van het taal- en leesniveau hoge prioriteit. In de nota *Jong Amsterdam bestuursperiode 2010 – 2014* heeft de wethouder zich hier aan verbonden. Verkiezingen kunnen deze agenda nog beïnvloeden, maar in feite is hiermee een koers voor de komende bestuursperiode bepaald. Dit meerjaren taalbeleidsplan VO sluit aan bij deze grootstedse taalambities en gaat zelfs een stap verder door de landelijke tendensen in haar doelstellingen mee te nemen. Het nieuwe beleid verbindt wetenschappelijke inzichten, recente wet- en regelgeving, beleidsvoornemens en de gegevens uit diverse onderzoeken en evaluaties in een meerjaren taalbeleidsplan voor het Amsterdamse voortgezet onderwijs².

Het OSVO heeft taal hoog op haar beleidsagenda gezet en de schoolbesturen VO maken hiervoor de nodige middelen vrij. De stuurgroep Taalbeleid VO vraagt de gemeente voor dit meerjaren taalbeleidsplan eveneens ruimte, aandacht en financiën vrij te maken.

2. Geschiedenis

Taalweb VO is opgericht in 1984 en is in de loop der jaren uitgegroeid tot een platform waar taalcoördinatoren VO elkaar ontmoeten. In opdracht van de stuurgroep taalbeleid VO is in de afgelopen jaren gewerkt aan de ontwikkeling van een brede ondersteuningsorganisatie voor de taalcoördinatoren VO.

¹ Zie Het Strategisch Beleidsplan van de Vereniging DB OSVO

² Zie Bibliografie pag. 11.

Vanaf augustus 2006 zijn taalbeleid PO en Taalweb VO steeds nauwer met elkaar gaan samenwerken. Deze samenwerking wordt nu vormgegeven onder de naam Taalweb Amsterdam. Vanuit Taalweb Amsterdam, door twee stuurgroepen aangestuurd, groeit de laatste jaren ook de samenwerking met het MBO en de ondersteuningsunit VVE³. Hierdoor kan intensiever gewerkt worden aan een doorlopende (taal)onderwijsleerlijn voor leerlingen vanaf de vroeg- en voorschoolse educatie tot het einde van hun schoolcarrière.

Inmiddels organiseert Taalweb Amsterdam bijna wekelijks een informatieve (netwerk) bijeenkomst en verzorgt zij steeds vaker maatwerk voor scholen. Haar website is belangrijk voor allerlei zaken rondom taal en taalbeleid voor het Amsterdamse VO en PO.

Sinds september 2007 wordt er planmatig gewerkt aan de ontwikkeling van taalbeleid op scholen voor voortgezet onderwijs in Amsterdam. Met name de uitkomsten van het onderzoek (van Eerd e.a., 2008) naar de stand van zaken rondom het taalbeleid binnen het voortgezet onderwijs resulteert in een koersbijstelling van een collegiaal netwerk naar een resultaatgerichte ondersteuningsorganisatie voor taalbeleid in het voortgezet onderwijs. In 2009 is eenzelfde onderzoek naar de stand van zaken rondom het taalbeleid binnen het PO uitgevoerd (Bijl, e.a., 2009). In het voorjaar van 2010 is bovendien een korte interviewronde ('Brush-up' interviewronde taalbeleid VO) uitgevoerd (Konijn, e.a., 2010).

De uitkomsten laten zich voor PO en VO voor wat betreft de taalbeleidsontwikkeling en de ondersteuning van de taalcoördinatoren vergelijken. Opmerkelijk is dat ongeveer de helft van de scholen, VO en PO, een taalbeleid ontwikkeld heeft, of daar mee bezig is⁴. Uit deze evaluaties blijkt verder dat nog op weinig scholen voor PO en VO sprake is van een taalbeleid met meetbare doelstellingen. Uit de recent afgeronde 'Brush-up' interviewronde taalbeleid VO komt naar voren dat er sprake is van een significante toename van het aantal scholen met een vastgelegd taalbeleid. Tegelijkertijd blijkt dat op de helft van de scholen voor VO nog geen taalbeleid gerealiseerd is⁵.

3. Actuele ontwikkelingen voor het onderwijs

Uit de evaluaties blijkt tevens dat het onderwijs steeds meer taalbewust wordt⁶. Scholen voor PO en VO raken er meer van overtuigd dat taalbeleid binnen de schoolbeleidsplannen met meetbare doelstellingen vastgelegd moet worden en jaarlijks moet worden geëvalueerd en bijgesteld. Deze extra aandacht voor taal op de scholen wordt voor een belangrijk deel gevoed door:

1. De rapportage van de commissie Meijerink,
2. De rol van de inspectie van het onderwijs,
3. De ambitie van de stad Amsterdam met betrekking tot de kwaliteit van haar onderwijs.

3.1 Met taal en rekenen over de drempel

Op 7 oktober 2009 hebben de staatssecretarissen het definitieve *referentiekader taal en rekenen* (OCW, 2009) naar de Tweede Kamer gestuurd. Hierin staat nauwkeurig beschreven wat kinderen op verschillende momenten in hun schoolcarrière moeten kennen en kunnen op het gebied van taal en rekenen. De ministerraad heeft ingestemd met het wetsvoorstel 'referentieniveaus taal en rekenen'. Het wetsvoorstel vormt een definitief keerpunt voor het onderwijs in taal en rekenen voor de nabije toekomst. Vanaf dit jaar wordt daartoe in het PO, VO en MBO vastgelegd wat leerlingen/studenten op vaste momenten moeten kennen en kunnen op het gebied van taal en rekenen. Als sluitstuk op de niveauverhoging regelt dit wetsvoorstel dat de referentieniveaus taal en rekenen vanaf het schooljaar 2013/2014 in de examens in het voortgezet onderwijs zijn verwerkt. Vanaf dat jaar wordt tevens een aparte rekentoets voor álle middelbare scholieren van kracht, dus ook voor leerlingen zonder wiskunde in hun eindexamenpakket. Voor MBO-4 studenten gelden vanaf het studiejaar 2013/2014 centrale examens. Voor MBO-2 en 3 studenten volgt centrale examinering een jaar later.

Voor de volgende taaldomeinen worden niveaus bepaald:

- Mondelinge taalvaardigheid

³ Zie website Taalweb Amsterdam voor de samenstelling van de stuurgroep PO en de stuurgroep VO.

⁴ Zie Bijl, Van Eerd & Borgers 2009 en Van Eerd, Bijl, Huitema 2008 pag 37.

⁵ Zie Taalbeleid evaluatie april 2010 pag 1.

⁶ Uit de 'Brush-up' interviewronde blijkt dat ruim de helft van de scholen actief aan de vormgeving van taalbeleid werkt.

- Gesprekken
- Luisteren
- Spreken
- Lezen
 - Zakelijke teksten
 - Fictionele, narratieve en literaire teksten
- Schrijven
- Begrippenlijst en taalverzorging
 - Begrippenlijst
 - Taalverzorging
 - Niveaubeschrijvingen
 - Moeilijkheid.

In de dagelijkse onderwijspraktijk betekent dit dat er ingezet moet worden op het vastleggen van niveau. Het heeft consequenties voor de ontwikkeling van inhaal(taal)programma's en extra (taal)programma's voor de trage en snelle leerlingen die op tijd hun niveau moeten halen. Een warme overdracht van PO naar VO van (talige) schoolgegevens bevordert en stimuleert het leren van de leerlingen.

3.2 De inspectie en het taalonderwijs

De zorg rondom het algemene taalniveau in het onderwijs wordt al langer breed gedragen. De inspectie besteedt daar binnen haar toetsingkader al geruime tijd aandacht aan. Uit inspectierapporten van het Amsterdamse onderwijs blijkt dat het stedelijk taalniveau zelfs onder het landelijk niveau zit. Binnen de G4 steekt Amsterdam ongunstig af ten opzichte van de andere drie grote steden. In een interne notitie 'Amsterdam leest & leert' (augustus 2008) geeft de gemeente Amsterdam aan dat het haar ambitie is om het leesniveau van een groot deel van de schoolgaande jeugd te verhogen. Landelijke cijfers (gegevens over de leesvaardigheden in het VO in Amsterdam zijn niet voorhanden) laten zien dat een groot deel van de leerlingen in het voortgezet onderwijs moeite heeft met lezen. Van de 15-jarigen kan 15% onvoldoende lezen om zich in onze samenleving te redden. Op landelijk niveau blijkt daarnaast dat leerlingen hun leesvaardigheden onderbenutten en het aandeel zeer goede lezers onder de Nederlandse 15-jarigen achterblijft bij de verwachtingen.

Binnen het toetsingskader wordt bij het kernkader voorgezet onderwijs als het tweede kwaliteitsaspect **B. Het onderwijsleerproces** getoetst. Er wordt hier vooral getoetst of de aangeboden leerinhouden gericht zijn op de brede ontwikkeling van leerlingen en de voorbereiding op het vervolgonderwijs of de arbeidsmarkt en samenleving.

2.1* De aangeboden leerinhouden in de onderbouw voldoen aan de wettelijke vereisten.

2.2* De aangeboden leerinhouden in de bovenbouw zijn dekkend voor de examenprogramma's.

2.3* De school met een substantieel percentage taalzwakke leerlingen heeft bij alle vakken een aanbod aan leerinhouden dat past bij de talige onderwijsbehoeften van deze leerlingen⁷.

2.4 De school heeft een specifiek aanbod om sociale competenties te ontwikkelen.

2.5 De school heeft een aanbod gericht op bevordering van actief burgerschap en sociale integratie, met inbegrip van het overdragen van kennis over en kennismaking met de diversiteit in de samenleving.

De derde normindicator be vraagt expliciet beleid op leerstofaanbod voor de talige behoeften van de taalzwakke leerlingen. Scholen moeten hier dus beleid op maken.

In haar vragenlijst *Project Basisvaardigheden* gaat de inspectie aan de hand van een twintigtal vragen in een interview met een docent Nederlands en wiskunde, na in hoeverre de school beleid maakt op het bestrijden van taal- en rekenachterstanden bij de leerlingen. Het vaststellen en evalueren van beleid op dit punt wordt in dit interview meegenomen. Ook aan de scholen in Amsterdam zijn deze vragen expliciet gesteld. Uit de interviewrondes is duidelijk geworden dat hier nog werk aan de winkel is. Voor ongeveer de helft van de scholen moet taalbeleid nog opgestart worden. Voor heel veel scholen geldt dat het werken met meetbare doelstellingen nog ingang gezet moet worden. De interviewrondes van 2008 en 2010 tonen aan dat scholen hier ondersteuning bij kunnen gebruiken.

⁷ Binnen de kernkaders zijn normindicatoren geselecteerd. Deze spelen een belangrijke rol bij het al dan niet toekennen van aangepast toezicht voor (zeer) zwakke kwaliteit. De normindicatoren zijn gemarkeerd met een asterisk (*) (Onderwijs, 2009).

Taalweb wil middels de ondersteuningscyclus 'Taalbeleid in de achtbaan', maar ook met maatwerk de scholen ondersteunen bij de vormgeving van hun taalbeleid.

3.3 Kwaliteitsaanpak van het Amsterdamse onderwijs

In de zomer van 2009 publiceert de vereniging OSVO samen met de Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling (DMO) van de gemeente Amsterdam een overzicht van het aanbod en de kwaliteit van het voortgezet onderwijs. Met de nadruk op risico's en kansen en geeft zij een aanzet voor een gemeenschappelijke kwaliteitsaanpak voor het voortgezet onderwijs (Vereniging OSVO / DMO, 2009). In feite neemt zij hiermee een deel van haar verantwoordelijkheden op zich om te kunnen sturen op het verbeteren van de prestaties van zwakke scholen.

In hun *Manifest* (2006-05-15) geven de schoolbesturen uit de G4 aan de politiek aan dat het menens is met de achterstanden in de grote steden. Volgens de schoolbesturen uit deze G4 worden de problemen de laatste jaren intenser en bijna onoplosbaar. De problemen vormen volgens de schoolbesturen een bedreiging voor de maatschappelijke integratie van de leerlingen. Als eerste maatregel ter bestrijding van dit probleem stellen zij voor stevig te investeren, binnen de scholen maar ook op de werkplek en in de vrije tijd, in de aanpak van de taalbeheersing van de jeugd.

Uit deze opstelling, de vastgestelde niveaus van taalbeheersing (Meijerink) en de discussie binnen de vereniging OSVO om de afleverende school ook verantwoordelijk te laten zijn voor het taalniveau van haar leerlingen, blijkt dat er de komende jaren veel geïnvesteerd zal moeten worden in het taalbeleid op de scholen voor voortgezet onderwijs in Amsterdam.

De vereniging OSVO besteedt samen met de gemeente in de Spiegel VO veel aandacht aan de achterstanden in het Amsterdamse VO⁸. Binnen de G4 kent Amsterdam verhoudingsgewijs meer risicovolle en zeer zwakke scholen dan de andere leden van de G4 en dus ook in vergelijking met de rest van Nederland. Op lokaal niveau wordt een kwaliteitsaanpak ontwikkeld en uitgewerkt in een lokale werkagenda. De Spiegel VO vormt samen met het kwaliteitsakkoord voor het PO de lokale werkagenda van Amsterdam. Bij het verbeteren van de opbrengsten VO wordt expliciet aandacht voor de basisvaardigheden lezen, taal en rekenen gevraagd. Dit moet resulteren in en verbetering van de talige prestaties van de leerlingen.

Voor de komende bestuursperiode 2010 – 2014 zullen de vereniging OSVO en de gemeente de focus blijven richten op een succesvolle schoolloopbaan voor de jeugd met succesvolle overstappen en gediplomeerd schoolverlaten⁹.

Daardoor is ook binnen de kwaliteitsaanpak de aandacht gericht op de ontwikkeling van de taalvaardigheid van de leerlingen komen te liggen. De vanaf schooljaar 2009 – 2010 ingezette lees-aanpakken, vijf door DMO, Taalweb en externe partijen gezamenlijk ingezette trajecten, verdienen extra aandacht. Hier is een borging van ingezet beleid op zijn plaats. Een uitbouw middels aantrekkelijke woordenschatprogramma's kan die borging bevorderen.

In haar meerjaren taalbeleidplan sluit Taalweb Amsterdam niet alleen aan bij de kwaliteitsaanpak voor het Amsterdamse onderwijs, maar geeft daar verder invulling aan.

Zo kunnen de stedelijke ambitie en de continuering en borging van ingezet taalbeleid een wapen worden bij de bestrijding van onderwijsachterstanden en jongeren beter toe rusten om zo maatschappelijke integratie te bevorderen (*Manifest G4, 2006*).

Daarbij zijn de volgende aandachtspunten de belangrijkste voor het resultaatgericht ondersteunen van een stadsbrede taalbeleidaanpak:

- vaststellen en borgen van beleid
- niveaubepaling en monitoren niveaus
- inzet van passende interventies binnen de domeinen
- maatwerk.

⁸ Zie *Relatie met kwaliteitsaanpak G4* in de Spiegel VO, Amsterdams voortgezet onderwijs in beeld, pag. 9 en 10.

⁹ Zie *Jong Amsterdam* bestuursperiode 2010 – 2014, pag. 3 en 4.

4. Speerpunten in taalbeleid op de scholen.

Uit de evaluaties op schoolniveau (2008 en 2010) blijkt dat het vaststellen en implementeren van taalbeleid op schoolniveau de afgelopen twee jaar voor meer scholen een issue is geworden (zie Taalbeleid evaluatie, april 2010). Ten opzichte van 20% in 2008 blijkt nu 50% van de scholen over een, al dan niet met meetbare doelstellingen, schriftelijk vastgelegd taalbeleidsplan te beschikken.

Ook is de bekendheid met Taalweb Amsterdam in de afgelopen twee jaar significant toegenomen. De scholen die een concreet taalbeleid hebben vastgelegd zijn tevens de scholen die bekend zijn met en veelvuldig gebruik maken van de activiteiten die Taalweb Amsterdam organiseert. Ook zijn het de scholen die gebruik maken van maatwerk trajecten. Veel aandacht zal de komende jaren besteed moeten worden aan het ontwikkelen en implementeren van het taalbeleid voor de overige 50% van de scholen. Daarvoor is een staand netwerk als Taalweb Amsterdam zeer belangrijk.

Uit de 'Brush-up' interviewronde blijkt dat nog niet veel scholen bij het uitvoeren van hun taalbeleid speerpunten per jaar vaststellen¹⁰. Als scholen dan een volgorde bepalen gaat het meestal in de volgorde van beleid formuleren, onderzoeken welk niveau de leerlingen in de brugklas hebben, achterstanden voor taal vaststellen en mogelijk interventies inzetten. Scholen zetten als interventie tot nu toe meestal plus- of extra lessen Nederlands in¹¹. Scholen zoeken op dit moment vaker naar mogelijkheden om het lees- en woordenschatonderwijs een plaats binnen het taalbeleid van de school te geven. In een later stadium volgt dan schrijfonderwijs.

Niet zo vaak zijn doelstellingen geformuleerd rondom de niveaubepaling. De referentieniveaus voor Nederlands en voor de moderne vreemde talen vanuit het Europees Referentiekader bepalen de komende periode daarbij de koers. Zij worden leidend voor de eindexamens (vanaf 2014) en zullen ongetwijfeld uitmonden in een versterkte aandacht voor testen en toetsen, het vastleggen van niveaus en de ontwikkeling van passende interventies bij het wegwerken van taalachterstanden. Ook aan de ontwikkeling van extra taalstimulerende programma's voor de beter presterende leerling moet worden gedacht.

Voor de VMBO scholen uiten daarbij de zorg dat het heel moeilijk zal worden om de leerlingen van 1F naar 2F te brengen (referentieniveaus Meijerink). Zeker als de leerlingen nog niet met 1F, dus met een achterstand, het vervolgonderwijs binnenkomen. Er zal veel zorg en aandacht uitgaan naar remediërend en ondersteunend lesmateriaal voor het taalonderwijs. De helft van de scholen geeft aan daar behoefte aan te hebben. Het kan niet zo zijn dat grote groepen leerlingen zonder diploma de school verlaten en/of met een onvoldoende taalniveau doorstromen naar vervolgonopleidingen of gaan deelnemen aan het maatschappelijk leven (Raaphorst, maart 2010).

Niveaubepaling en monitoring zijn daarbij essentieel. De stuurgroep taalbeleid VO heeft zich uitgesproken voor een stadsbrede invoering van het meetinstrument DIAtaal, de testen die door de Rijksuniversiteit Groningen zijn ontwikkeld. Met deze adaptieve toetsen worden het leesniveau en de woordenschat van leerlingen van groep 7, 8, de brugklas en tweede klas gemeten. Stadsbrede invoering betekent dat er aan benchmarking gedaan kan worden. Het levert tevens de mogelijkheid aan scholen om elkaar onderling aan te spreken op mogelijk achterblijvende resultaten¹².

4.1 Evaluatie taalbeleid VO en PO

Op school(locatie)niveau is inmiddels behoorlijk veel onderzoek gedaan naar de ontwikkeling van taalbeleid op de scholen. De belangrijkste aandachtspunten uit deze interviewronde zijn de volgende:

- Structureel aandacht voor het ontwikkelen, implementeren, evalueren en bijstellen van taalbeleidsplannen met meetbare doelstellingen op de scholen,
- Aandacht voor de rol en het takenpakket van de taalcoördinator binnen de scholen,
- Aandacht voor kennisbevordering, nieuwste ontwikkelingen en scholing,
- Aandacht voor de ontwikkeling van breed gedragen beleid binnen de scholen¹³.

¹⁰ Zie Konijn M.A., Van Velzen T. april 2010

¹¹ Zie Samenvatting facilitering april 2010.

¹² Notulen stuurgroep taalbeleid VO 18 februari 2010.

¹³ Eerd van, Bijl en Huitema; 2008, pagina 41.

In 2008 is naar aanleiding hiervan een twee jaar durend beleid voor Taalweb Amsterdam geïnitieerd en geïmplementeerd. De taalbeleidachtbaan is hiervan een direct resultaat, een ondersteuningscyclus voor taalcoördinatoren VO. Ter verdere ondersteuning van de werkzaamheden van de taalcoördinator en de ontwikkeling van een taalteam in de scholen zal vanaf voorjaar 2010 een korte cyclus bijeenkomsten rondom de vier stadia uit de beleidsachtbaan aan de scholen aangeboden worden¹⁴ (Ondersteuningscyclus 'Taalbeleid in een achtbaan', 2010).

Daarnaast zijn in het schooljaar 2009 – 2010 in totaal 25 bijeenkomsten voor VO georganiseerd, die de volgende beleidsterreinen bestrijken: taalbeleid, vier taaldomeinen, doorlopende taal leerlijnen, en taalwerkgroepen. De bijeenkomsten hebben een bereik van circa 250 taalcoördinatoren¹⁵. Uit de evaluaties blijkt dat de bijeenkomsten door de deelnemers goed gewaardeerd worden.

4.2 Lezen

Het sturen op het verbeteren van taal, met name de leesvaardigheid, speelt binnen de kwaliteitsaanpak van de vereniging OSVO en DMO, zowel voor PO als VO, een cruciale rol. Binnen de kwaliteitsagenda staat bij het verbeteren opbrengsten VO de aandacht voor basisvaardigheden (lezen, taal en rekenen) als één van de vier speerpunten genoemd.

Het belangrijkste speerpunt vormt de implementatie van de verschillende leesaanpakken. Ondanks de trage besluitvorming bij de Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling is het gelukt om de geplande trajecten op tijd binnen een schooljaar 09 – 010 van start te laten gaan. DMO heeft samen met Taalweb en externe partijen vijf verschillende trajecten opgestart.

- De leesaanpak voor het PO
- De brugklas leest
- Het VMBO leest
- VM(2)BO leestraject
- De eindexamen leestraining

Vanaf februari 2010 evalueren 24 studenten uit de duale master NT2, binnen de module evaluatie en beleid, de verschillende leestrajecten. De opbrengsten worden aan het eind van schooljaar 09 – 010, op 17 juni, gepresenteerd. Tussen- en eindevaluaties geven aan dat de meerderheid van de deelnemende scholen tevreden is. Op alle scholen die deelnemen aan een leestraject stimuleert dit traject de (door) ontwikkeling van het taalbeleid in de school.

Maar het meeste resultaat met de leestrajecten wordt geboekt doordat een groot contingent leerlingen structureel en blijvend met lezen wordt geconfronteerd. Voor de schooljaren 2010 – 2011 stelt de stuurgroep taalbeleid VO voor om deze aanpak te continueren en uit te breiden met de ontwikkeling van speciale leesaanpakken voor Havo- en VWO-scholen met speciale aandacht voor de gymnasium leerling.

Om de opbrengsten voor lezen verder te versterken is het voorstel om een palet aan woordenschat ondersteunende maatregelen te ontwikkelen. In samenwerking met LPC en andere partijen zal een woordenschatbeleid 'mijn (vak)woordenboek' worden ontwikkeld.

4.3 Webbased portfolio

Binnen de kwaliteitsaanpak wordt sterk ingezet op de overgang PO-VO. Belangrijk aspect is het verminderen van de achterstanden bij instroom (relatie met kwaliteitsakkoord PO). Inmiddels is er enige ervaring opgedaan met een webbased taalportfolio. In het schooljaar 08 – 09 zijn 85 portfolio's aangemaakt en gevuld door leerlingen van basisscholen in Amsterdam Zuidoost.

In het schooljaar 09 – 010 zijn deze leerlingen in scholen voor voortgezet onderwijs in de Bijlmer ingestroomd. Met de leerlingen van de brugklassen van het Augustinus College worden de portfolio's verder ontwikkeld. De eerste bevindingen zijn zeer bemoedigend; leerlingen en docenten zijn enthousiast (Deelen van, 2008).

Voor de doorontwikkeling en uitbouw van deze webbased portfolio's zijn er gesprekken met verschillende scholen voor PO en VO in West gevoerd. De focus zal vooral moeten liggen op een

¹⁴ Zie hiervoor de folder taalbeleid in een achtbaan door Taalweb Amsterdam.

¹⁵ Zie hiervoor de jaaragenda en verslagen op www.taalwebamsterdam.nl

gezamenlijk optrekken van PO en VO bij de doorontwikkeling van het portfolio om de stadia en tussenstadia op weg naar de referentieniveaus goed in het portfolio in te kunnen brengen.

4.4 Taalklassen PO en VO

Binnen de kwaliteitsaanpak van de gemeente Amsterdam worden ook de taal-, kop- en schakelklassen genoemd. Vanaf het schooljaar 06 - 07 heeft de stad Amsterdam circa acht taalklassen VO en drie kopklassen. Relatief gezien wordt hier een groot deel van de taalgelden aan besteed. Het betreft overigens middelen afkomstig van het ministerie van OC&W. Het effect ervan is (nog) niet geëvalueerd. Voor het PO is een evaluatie beschikbaar (Veen, 2009). Voor het VO is het is lastig om aanbevelingen voor de toekomst te doen.

5. Activiteiten Taalweb Amsterdam VO (2010 – 2014)

Om invulling te kunnen geven aan een stedelijk taalbeleid is het nodig om een projectleider stedelijk taalbeleid VO te benoemen. Hij/zij kan met een relatief klein budget veel ondersteuning aan de taalcoördinatoren in de scholen bieden. Het onderhouden en uitbouwen van het stedelijk netwerk voor taalcoördinatoren is daarbij van essentieel belang. Zonder deze organisatie zijn er minder mogelijkheden tot scholing en informatievoorziening voor de Amsterdamse taalcoördinatoren. In de 'Brush-up' interviewronde spreekt men hiervoor openlijk waardering uit¹⁶.

Vastgesteld kan worden dat Taalweb Amsterdam belangrijke stappen heeft gezet en een stand intercollegiaal netwerk heeft uitgebouwd tot een breed ondersteunende organisatie voor de taalcoördinatoren van Amsterdam.

Het functioneren van de stuurgroep is najaar 2009 geëvalueerd en heeft geresulteerd in een viertal aanbevelingen waarvan de belangrijkste, het op sterkte brengen van de stuurgroep, voorjaar 2010 is gerealiseerd¹⁷.

5.1 Taalbeleid in een achtbaan (vaststellen en borgen van beleid)

Taalweb Amsterdam ondersteunt de taalbeleidscyclus en de werkzaamheden van de taalteams op de scholen voor voortgezet en primair onderwijs met het ontwikkelen, implementeren, evalueren en bijstellen van haar taalbeleidsplannen. Zij ondersteunt de taalcoördinatoren in hun werk voor een steeds groter wordend takenpakket en steunt de scholen bij de inrichting van taalteams.

jaar	Taalbeleidsplannen op	Taalteams in de scholen	Scholing en maatwerk voor	Evaluatie door Taalweb Amsterdam	Schoolbesturen bekend met taalweb
10	80% van de scholen	10 in Amsterdam	10 scholen	100 % van de scholen 'Brush-up'	50 % schoolbesturen
11	85% van de scholen	15 in Amsterdam	20 scholen	Good practices uit de G4	70 % schoolbesturen
12	90 % van de scholen	20 in Amsterdam	25 scholen	100 % scholen geëvalueerd	80 % schoolbesturen
13	95 % van de scholen	25 in Amsterdam	20 scholen	Enquête naar scholingsvragen	95 % schoolbesturen
14	100 % van de scholen	30 in Amsterdam	10 scholen	100 % van de scholen brush-up	100 % schoolbesturen

5.2 Taallijnen (niveaubepaling en monitoren niveaus)

Taalweb Amsterdam is intensief bezig met de ontwikkeling, borging en evaluatie van doorlopende taal leerlijnen voor het onderwijs. Vanaf de VVE tot het WO wordt aandacht besteed aan het op elkaar aan laten sluiten van de taalontwikkeling. Referentiekaders, streefniveaus, doelen en tussendoelen voor zowel Nederlands als de moderne vreemde talen dienen voor het Amsterdamse onderwijs specifiek

¹⁶ Zie Evaluatie Taalweb Amsterdam, april 2010.

¹⁷ Zie Evaluatierapport stuurgroep taalbeleid, pag. 7, 8.

vastgelegd te worden. Daarnaast zal aandacht uitgaan naar specifiek remediërend lesmateriaal voor de taalzwakke leerling en extra lesmateriaal voor de taalsterke leerling. Vooral binnen deze groep doelstellingen zal nauw samengewerkt moeten worden met het MBO. Een speciale plaats binnen Taalweb Amsterdam lijkt een logische stap om tot een zinvolle vulling van het portfolio te komen.

jaar	PO en VO webbased portfolio in scholen vo en po	VMBO en MBO Ref_kader en Erk niveau bepaling uitwerken	VO en WO Aansluiting verbeteren	Remediërend en extra lesmateriaal
10	10 en 4	Pilot	denktank	Maatwerk voor LWOO BB en KB
11	20 en 8	20 scholen	pilot	Impuls gymnasiaal taal onderwijs
12	25 en 15	25 scholen	10 % van de scholen	
13	40 en 15	20 scholen	20 % van de scholen	
14	80 en 25	10 scholen	35 % van de scholen	

5.3 Lezen (inzet van passende interventies binnen de domeinen)

De verschillende leesaanpakken hebben het afgelopen schooljaar bijgedragen aan een intensivering van het leren, onderhouden en uitbreiden van leestechnieken van veel leerlingen. Lezen is de basis voor al het leren. Het is daarom zo goed dat dit schooljaar op grotere schaal is geëxperimenteerd met lezen. De verwachting is dat evaluatie(s) aantonen dat het de moeite waard is om op de (middel) lange termijn op de (deel) continuering van de leesaanpakken in te zetten¹⁸. Deze verwachting is gebaseerd op de resultaten uit de tussentijdse evaluaties. Uitgebreide evaluaties zullen halverwege en aan het eind van de periode uitgevoerd moeten worden. Uit onderzoek blijkt (zie ook aanpak PO) dat lezen koppelen aan woordenschat ontwikkeling een betere borging van leesbeleid oplevert.

jaar	Brugklas 1 & 2 leest uitbreiden op	VMBO leest uitbreiden op	VM(2)BO leest Uitbreiden op	HAVO/VWO leest uitbreiden op
	<i>Drie aanpakken</i>	<i>In de zaakvakken</i>	<i>In de praktijkvakken</i>	<i>Literair en narratief</i>
10	10 % van de scholen	5% scholen	2% scholen	2% scholen
11	20 % van de scholen	15 % scholen	5% scholen	5% scholen
12	25 % van de scholen	20 % scholen	15% scholen	15% scholen
13	20 % van de scholen	15 % scholen	10% scholen	10% scholen
14	10 % van de scholen	10 % scholen	5% scholen	5% scholen

5.4 Schrijven (inzet van passende interventies binnen de domeinen)

Naast het leesdomein is het goed om aandacht voor het domein schrijven in te zetten. Meer scholen vragen aandacht voor spelling en schrijven. Het is zo langzamerhand een zaak die bij heel veel docenten aan de orde komt. Gezien de focus in 2011 en 2012 op het uitbreiden en verankeren van het leesonderwijs is het niet verstandig om in die periode ook in te zetten op het schrijfonderwijs. Vanaf 2013, als de leesaanpakken meer geborgd zijn in het onderwijs vormt de inzet op schrijfonderwijs een verbreding van het Amsterdamse taalbeleid VO. De noodzaak van goede spelling en aandacht voor schrijfonderwijs wordt onderstreept door het idee dat leerlingen in leerprestaties achterblijven als gevolg van slordig en onnauwkeurig schrijven. Met name uit de schoolinterviews ('Brush-up' interviewronde) komt dat naar voren¹⁹.

¹⁸ Evaluaties worden uitgevoerd door studenten NT2 van de UVA van maart tot juni 2010.

¹⁹ In veel interviews is dat door de taalcoördinatoren van de scholen voor voortgezet onderwijs (verschillende schoolsoorten) naar voren gebracht.

jaar	Docentniveau	Brugklas 1&2	VMBO	HAVO/VWO
		<i>Overgang po vo</i>	<i>Remediering schrijven</i>	<i>taalverzorging</i>
10	Pilot in company training			
11		Ontwikkelgroep	Ontwikkelgroep	ontwikkelgroep
12		Eerste pilot	Eerste pilot	Eerste pilot
13		15 % van de scholen	15 % van de scholen	15 % van de scholen
14		5 % van de scholen	5 % van de scholen	5 % van de scholen

5.5 Begrippenlijst en taalverzorging (inzet van passende interventies binnen de domeinen)

Midden jaren negentig is door Taalweb veel aandacht besteed aan woordenschatontwikkeling voor de leerlingen van het voortgezet onderwijs. Op veel scholen werd in die tijd dankbaar gebruik gemaakt van het posterproject. Daarna is vanuit Taalweb flink ingezet op vaktaalwoorden, ook binnen taalgericht vakonderwijs. Voor beide projecten geldt dat zij in de grond de goede dingen aanleren, maar eigenlijk aan een 'nieuw jasje' toe zijn. Vanuit de literatuur is bekend dat er wisselwerking tussen woordenschatontwikkeling en lezen is²⁰ (Smits, 2008). Tijd dus voor een tweede ronde woordenschatontwikkeling voor de leerlingen van het voortgezet onderwijs.

jaar	Docentniveau	Brugklas 1&2	VMBO	HAVO/VWO
11	Pilot in company training	Ontwikkelgroep	Ontwikkelgroep	ontwikkelgroep
12		5 % van de scholen	5 % van de scholen	5 % van de scholen
13		15 % van de scholen	15 % van de scholen	15 % van de scholen

5.6 Taalwerkgroepen

Taalweb Amsterdam heeft inmiddels jarenlang ervaring met het werken met diverse taalwerkgroepen. Deze werkgroepen voor PO en VO komen gemiddeld vier maal per jaar bijeen rondom een specifiek onderwerp. In 2012 zal het functioneren van deze werkgroepen geëvalueerd worden. De (aller)nieuwste wet- en regelgeving, modernste ontwikkelingen, praktische onderwijs toepassingen en collegiale consultatie zijn de belangrijkste doelstellingen. Deelnemers nemen deze kennis mee naar hun scholen.

jaar	Vier taaldomeinen	Dyslexie & dyscalculie	Evalueren	Vrije ronde
10	4 bijeenkomsten	2 bijeenkomsten	2 bijeenkomsten	2 bijeenkomsten
11	4 bijeenkomsten	2 bijeenkomsten	2 bijeenkomsten	2 bijeenkomsten
12	4 bijeenkomsten	2 bijeenkomsten	2 bijeenkomsten	2 bijeenkomsten
13	4 bijeenkomsten	2 bijeenkomsten	2 bijeenkomsten	2 bijeenkomsten
14	4 bijeenkomsten	2 bijeenkomsten	2 bijeenkomsten	2 bijeenkomsten

5.7 Methodeonderzoek

Bij nieuw en aangescherpt overheidsbeleid horen ook nieuwe methoden. Er zal behoefte ontstaan aan een ondersteuning op dat vlak. Op beperkte schaal wil Taalweb VO hier aandacht aan besteden.

- Methode bijeenkomsten vanaf 2011 (eens per schooljaar).
- Onderzoek naar de effectiviteit van methoden. Uitvoering (mogelijk) in samenwerking met studenten van de UVA.

²⁰ Catherine Snow tijdens haar key-note lezing op de zesde Taalweb conferentie heeft hier veel aandacht aan besteed.

6 Doelstellingen en evaluatie

In elke paragraaf is helder en eenduidig per jaar aangegeven welke ambities en doelstellingen worden nagestreefd. Elk onderdeel van de activiteiten van Taalweb Amsterdam kan, en dat is ook gewenst, geëvalueerd worden. Daarnaast is in 5.1 onder *evaluatie Taalweb Amsterdam* aandacht aan de monitoring van de resultaten van het taalbeleid op schoolniveau besteed. Daarbij zal de vergelijking tussen de resultaten van de G4 punt van aandacht blijven.

Uiteindelijk mondt dat uit in mogelijk de volgende doelstellingen:

- Verbeterde aansluiting van PO naar VO levert minder uitval en vertraging in de schoolloopbaan.
- Meer aandacht voor het leesonderwijs PO en VO leidt tot leesprestaties op niveau.
- Verbetering van kwaliteitsaspect B. Het onderwijs-leerproces in de inspectierapporten van de scholen voor voortgezet onderwijs.
- Significante vermindering van de uitval bij de overstap van VO naar MBO. (OSVO, Jaarplan vereniging OSVO 2008/2009, 2008).

7 Financiële paragraaf

Naast een vast budget voor continuering van de werkzaamheden van Taalweb Amsterdam is het wenselijk om vaker met incidentele projectsubsidies te werken. Deze incidentele subsidies kunnen per begrotingsjaar aan duidelijke projectplannen met meetbare doelstellingen worden toegekend. Zo kan op doeltreffende wijze direct sturing gegeven worden aan (taal)beleid.

In bijlage 1 is de aanvraag gemeentelijke middelen taalbeleid VO en PO inclusief het gezamenlijk deel opgenomen.

Leeswijzer voor de meerjarenbegroting.

Voor de posten 110, 111, 112, 120, en 1.5, is een structurele financiële bijdrage gewenst. Ten behoeve van de andere posten kunnen kan jaarlijks gekozen worden of er projectsubsidie voor vrij gemaakt wordt. De posten met een sterretje geven aan en waar budget is opgenomen voor gezamenlijke activiteiten met het PO.

Bibliografie

- Amsterdam leest & leert, 2008 (aug)
- Amsterdam, T. (2010). *Ondersteuningscyclus taalbeleid in een achtbaan*. Amsterdam.
- Amsterdam, T. (2010). *Taalbeleid in een achtbaan*. Amsterdam.
- Bijl, J., Eerd van B. & Borgers, M. (2009). *Taalbeleid in de achtbaan*. Amsterdam: Taalweb Amsterdam.
- Borgers, M. (2010). *Taalbeleid primair onderwijs 2010-2014*. Amsterdam: Taalweb Amsterdam.
- Deelen van, L. K. (2008). *Webbased taalportfolio krachtig instrument in de warme overdracht PO-VO. Levende talen*.
- DMO. (2009). *Spiegel VO, Amsterdams voortgezet onderwijs in beeld*. Amsterdam.
- Eerd van, B. E. (2008). *Taalbeleid op Amsterdamse scholen voor voortgezet onderwijs*. Amsterdam: Taalweb Amsterdam.
- Konijn M.A., Velzen van, T., (2010) *'Brush-up' interviewronde taalbeleid VO*.
- Meijerink, C. (2008). *Over de drempel met taal en rekenen, deelrapportage taal*. Enschede.
- OCW. (2009). *Referentiekader taal en rekenen*. Den Haag.
- Onderwijs, L. V. (2009). *Toezichtkader 2009 primair onderwijs voortgezet onderwijs*. Utrecht.
- OSVO, V. (2008). *Jaarplan vereniging OSVO 2008/2009*. Amsterdam.
- OSVO, V. (2008). *Strategisch beleidsplan Vereniging OSVO*. Amsterdam.
- Smits, M., K. I. (2009). De daad bij het woord: taalbeleid in 's-Hertogenbosch. *Levende Talen*, 39 - 43.
- Smits, A. (2008). lezing op de 4e Amsterdamse taalconferentie.
- Veen, L. V. (2009). *Amsterdamse schakelklassen in het schooljaar 2008/2009*. Amsterdam: Kohnstamm Instituut .